

ЛИСАК О. М.

здобувач кафедри конституційного

та адміністративного права

(Запорізький національний університет)

УДК 347.122

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.3.71>

ОКРЕМІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВА ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ СПЕЦІАЛЬНИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ У ПОРЯДКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

У статті досліджено окремі напрями удосконалення захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства. Вказано, що забезпечення ефективності норм у сфері захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства вимагає пошуку напрямів зменшення їх кількісних показників та перегляду розуміння змісту якісних критеріїв реалізації правових положень актів чинного законодавства України.

Досягнення ефективності реалізації чинного законодавства у сфері захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства вимагає комплексного міжгалузевого підходу, що вимагає визначення якості нормативних положень, так і положень локальних актів, яке передусім має відобразитися у встановленні відповідності сучасним вимогам суспільства та його інтересам, і тому здатно належним чином задовольнити потреби людини, громади, держави в цілому.

Зроблено висновок, що оскільки сучасні реалії вимагають від людства все більшого переходу до цифрової епохи та впровадження штучного інтелекту в судові системи, дуже важливо, щоб було дотримано принципів правосуддя, орієнтованого на людину. Не дивлячись на те, що штучний інтелект може підвищити ефективність і допомогти з процедурними завданнями в процесі захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства, він також може поставити під загрозу людські елементи емпатії, розуміння та тонких юридичних тлумачень, які лежать в основі нашої системи правосуддя. Стандартизація може бути корисним інструментом у цьому аспекті: вона може мінімізувати ризики, встановлюючи вимоги до систем штучного інтелекту у сфері захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства.

Ключові слова: *власність, адміністративне судочинство, спеціальні правові режими, захист права власності.*

Lysak O. M. Certain areas for improving the protection of private property rights under special legal regimes in administrative proceedings

The article examines some directions of improvement of protection of private property rights in the context of special legal regimes in administrative proceedings. It is specified that ensuring the effectiveness of norms in the field of protection of private property rights in the conditions of special legal regimes in administrative proceedings requires the search for ways to reduce their quantitative indicators and a revision of the understanding of the content of qualitative criteria for the implementation of legal provisions of the acts of the current legislation of Ukraine.

Achieving the effectiveness of the implementation of the current legislation in

the field of protection of private property rights in the context of special legal regimes in administrative proceedings requires a comprehensive intersectoral approach, which requires determining the quality of regulatory provisions and provisions of local acts, which should primarily be reflected in establishing compliance with modern requirements of society and its interests, and therefore is able to properly meet the needs a person, a community, a state as a whole.

It is concluded that since modern realities require humanity to make an increasing transition to the digital age and the introduction of artificial intelligence in judicial systems, it is very important that the principles of human-centered justice are observed. Despite the fact that artificial intelligence can increase efficiency and help with procedural tasks in the process of protecting private property rights in the context of special legal regimes in administrative proceedings, It can also compromise the human elements of empathy, understanding, and subtle legal interpretations that underpin our justice system. Standardization can be a useful tool in this aspect: it can minimize risks by establishing requirements for artificial intelligence systems in the field of protection of private property rights under special legal regimes in administrative proceedings.

Key words: *property, administrative proceedings, special legal regimes, protection of property rights.*

Постановка проблеми. Забезпечення ефективності норм у сфері захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства вимагає пошуку напрямів зменшення їх кількісних показників та перегляду розуміння змісту якісних критеріїв реалізації правових положень актів чинного законодавства України.

Досягнення ефективності реалізації чинного законодавства у сфері захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства вимагає комплексного міжгалузевого підходу, що вимагає визначення якості нормативних положень, так і положень локальних актів, яке передусім має відобразитися у встановленні відповідності сучасним вимогам суспільства та його інтересам, і тому здатно належним чином задовольнити потреби людини, громади, держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування напрямів удосконалення захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства фрагментарно в межах інших суміжних проблематик досліджувались у публікаціях О. І. Безпалової, Ю.А. Волкової, С.М. Гусарова, О. В. Джафарової, Л. В. Козлової, Ю.О. Легези, О.І. Миколенка, Р. С. Мельника та ін..

Мета статті. Визначити окремі напрями удосконалення захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства.

Виклад основного матеріалу. Доцільно вказати, що електронне судочинство набуло актуальності ще за часів пандемії, а збройна агресія рф посилила доцільність та необхідність забезпечення повного та безпечного доступу до правосуддя. Війна обумовила ще більшу потребу до дистанційного правосуддя, оскільки саме такий формат дає можливість залишатися учасникам справи в безпеці та зменшити часові й фінансові витрати у процесі захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства.

Варто зазначити, що на сьогодні існує багато наукових підходів до розуміння електронного правосуддя та розвитку судової системи у цифрову епоху. Саме тому у нашому дослідженні вбачається за доцільне піти далі та порушити питання нового порядку, а саме питання використання новітніх технологій, зокрема штучного інтелекту, в процесі прийняття рішень у сфері захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства.

Слід підкреслити, що зростаюче використання новітніх технологій для автоматизації прийняття рішень у таких сферах, як фінанси, охорона здоров'я тощо, викликало значний інтерес та дискусії як серед науковців, так і серед практиків, і судова система не є виключенням. Сьогодні вже практично доведено, що новітні технології можуть підвищити ефективність, зменшити упередженість і призвести до кращих результатів у прийнятті рішень, проте, варто зазначити, що не слід забувати, що використання наприклад штучного інтелекту також порушують важливі етичні та правові питання. Зокрема, прийняття рішень за допомогою використання штучного інтелекту може потенційно впливати на принципи прозорості і справедливості. Більше того, коли новітні технології складні для розуміння або погано розроблені, вони можуть увічнити або навіть посилити існуючі проблеми та дискримінацію.

Напруга між потенційними вигодами та реальними ризиками штучного інтелекту стає особливо очевидною в системах правосуддя, які наразі стикаються з серйозним скороченням бюджету, маючи справу зі збільшеним робочим навантаженням. Автоматизація за допомогою штучного інтелекту обіцяє усунути ці недоліки та забезпечити більш ефективне, справедливе та швидке правосуддя. Утім, варто вказати, що судові системи, керовані штучним інтелектом, також можуть нівелювати роль суддів, обмежуючи їхню незалежність тощо.

Оскільки очікується, що штучний інтелект ставатиме все більш поширеним у судових системах по всьому світу, важливо критично оцінювати його потенційні переваги та ризики, а також гарантувати, що його використання відповідає фундаментальним демократичним цінностям, включаючи справедливість, підзвітність та прозорість [1].

Доцільно зазначити, що саме процес прийняття рішень у сфері захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства за допомогою використання штучного інтелекту зумовлює потребу в дослідженні зарубіжного досвіду використання новітніх технологій у правосудді, що надасть можливість запропонувати оптимальні напрями удосконалення захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства.

На сучасному етапі такі практики переходу від традиційних форм до новітніх форматів правління судочинства можна знайти у багатьох державах світу та в окремих державах ЄС. Зокрема, Естонія пропонує актуальний кейс у цьому відношенні, оскільки модернізація естонських судів стала провідним світовим прикладом переваг, але також складності використання цифрових технологій у судовій системі.

Естонські суди стали одними з перших у впровадженні цифрових інструментів у здійсненні правосуддя. Після багатьох років впровадження цифрових змін у залі судових засідань з естонської моделі можна винести кілька уроків, а також застережень щодо використання штучного інтелекту в системі правосуддя. Такі критичні роздуми стають особливо актуальними з огляду на рамки штучного інтелекту, запроваджені на рівні ЄС, та плани цифровізації судової системи, що реалізуються в Європі та за її межами.

Отже, вищі суди Естонії стали першими у використанні цифрового зберігання та обробки документів. Крім того, доцільно вказати, що не тільки було модернізовано судову систему, також громадяни Естонії можуть сплачувати податки і навіть голосувати онлайн. Так, на останніх виборах в Естонії електронним голосуванням скористалися 51% виборців. Крім того, технологія блокчейн використовується для багатьох реєстрів у державному секторі.

Діджиталізація естонських судів досягла піку, коли почали застосовувати робо-суддів для розгляду справ незначної складності. Естонію розглядали, як першу юрисдикцію, яка запровадила суддів зі штучним інтелектом, проте, незважаючи на потенційні переваги впровадження штучного інтелекту в судовій системі Естонії для полегшення навантаження на суди, Міністерство юстиції Естонії не перебуває в процесі створення робота-судді зі штучним інтелектом.

Варто вказати, що оцінка ефективності використання штучного інтелекту серед суддів Естонії значно відрізнялася. Зокрема судді Верховного суду Естонії, висловили загалом позитивні відгуки щодо використання цифрових інструментів у судових системах та вказали, що

більш трудомісткі та повторювані завдання, включаючи подачу документів, успішно взяли на себе цифрові інструменти. Як наслідок, скоротилося відставання у справах, у суддів з'явилося більше часу, щоб приділити свою увагу вирішенню складних справ [2].

Утім менш оптимістичними були судді першої та апеляційної інстанцій, навантаження яких суттєво відрізняється від навантаження вищих судів [3]. Деякі судді підкреслили, що традиційні засоби роботи з паперовими друкованими документами є більш ефективними. Зокрема, це пов'язано з двома причинами: 1) у цифровій системі, яка використовується в естонських судах, є технічні недоліки та повторювані збої, і для їх виправлення потрібен час; 2) судді дещо з недовірою ставляться до цифрових систем.

Інтеграція ШІ в китайську судову систему триває з 1990 року та сучасні дослідники вказують, що трансформація судової системи Китаю відбувалася в три етапи [4]: перший етап розпочався у 1996 році і закінчився у 2003 році, коли всі суди Китаю завершили оцифрування своїх файлів та посилань на веб-сайти; другий етап трансформації китайських судів відбувся між 2004 і 2013 роками і характеризувався проведенням судових слухань за допомогою Інтернету; у 2014 році китайські суди вступили в третій етап трансформації з впровадженням ініціативи «розумних судів», яка підтримувала використання більш складних технологій. Таким чином, згідно з концепцією «розумного суду», передбачається, що всі судові послуги доступні та здійснюються онлайн [5]. У рамках цього етапу трансформації була завершена робота над такими онлайн-платформами: China Judicial Process Information Online, China Judgments Online та China Judgments Enforcement Information Online.

На додаток до цих платформ, в Китаї було створено спеціальний тип суду під назвою «Інтернет-суд», які розглядають ряд справ, зокрема, таких як спори щодо онлайн-платежів в інтернет-магазинах, надання інтернет-послуг, доменні імена веб-сайтів, відповідальність за інформацію, розміщену в Інтернеті, інформацію, яка порушує права людини, у разі порушення авторських прав в Інтернеті.

Крім того, з березня 2019 року громадяни Китаю мають можливість вирішувати онлайн-спори через популярний месенджер WeChat, який розпізнає обличчя учасника процесу встановлення особи та дозволяє використовувати електронний підпис при поданні заяв та доказів. Процес відбувається у форматі відеочату, і рішення приймає ШІ. У вересні 2019 року Пекінський інтернет-суд опублікував Білу книгу про застосування інтернет-технологій у судовій практиці [6], яка включала положення про створення «інтелектуального онлайн-суду».

Утім, варто зазначити, що в Китаї технологія штучного інтелекту не замінює суддю, а лише допомагає йому аналізувати справи та приймати рішення, включаючи визначення відповідних законів та прецедентів. Однак технологія штучного інтелекту використовується китайськими суддями не тільки для здійснення правосуддя, але й для проведення юридичних досліджень. Наприклад, Верховний народний суд Китаю розробив платформу юридичних досліджень на основі штучного інтелекту під назвою China Judgments Online, яка дозволяє суддям швидко шукати та отримувати доступ до відповідних юридичних документів.

У США основним нормативним актом у сфері штучного інтелекту є Закон про Національну ініціативу штучного інтелекту 2020 року. Основна мета ШІ - допомогти суддям приймати справедливі та неупереджені рішення, а також оцінити ризики при прийнятті рішення. Задля цього розроблено та впроваджено декілька платформ. Також у Сполучених Штатах створено чат-боти на основі штучного інтелекту (наприклад, ROSS), основне призначення якого – надати громадськості інформацію про загальні питання, пов'язані з судовою системою, тим самим зменшуючи навантаження на персонал суду та забезпечуючи доступ громадськості до інформації.

У листопаді 2022 року Палата лордів Сполученого Королівства опублікувала доповідь Комітету з питань юстиції та внутрішніх справ, в якій розглянули використання технологій штучного інтелекту в системі кримінального правосуддя Великобританії [7]. Згідно з цим звітом, нерегульоване використання штучного інтелекту в системі правосуддя Великобританії потенційно призводить до помилок правосуддя.

В Англії та Уельсі 12 грудня 2023 року оприлюднено посібник Artificial Intelligence (AI) Guidance for Judicial Office Holders [8], який розроблено з метою надання допомоги працівникам судових органів у питаннях використання штучного інтелекту, в якому викладено основні ризики та проблеми, пов'язані з використанням ШІ, пропозиції щодо їх мінімізації, а також наведено приклади потенційного використання.

Британські чиновники досить скептично ставляться до використання автоматизованих систем для прийняття рішень, оскільки вони вважають, що відповідне та остаточне рішення має приймати людина, а не ШІ. Крім того, Комітет відзначив відсутність мінімальних стандартів, прозорості, оцінки та навчання технологіям штучного інтелекту та дійшов висновку, що це може призвести до порушень прав і свобод людини та громадян. У зв'язку з цим Комітет розробив наступні рекомендації: обов'язкове навчання використанню ШІ, створення національного органу у сфері використання нових технологій, розробка загального та спеціального законодавства, що передбачає загальні принципи та стандарти використання ШІ.

У Великобританії, на додаток до обговорюваних систем, була розроблена та використана цифрова система справ (DCS), електронна платформа, яку Міністерство юстиції Сполученого Королівства запровадило у 2020 році для управління справами в Королівському суді. Розроблено її для підвищення ефективності та результативності системи правосуддя в Англії та Уельсі, що дозволяє суддям, юристам та іншим судовим співробітникам розглядати справи в цифровому форматі від початку й до кінця. Зокрема DCS виконує дві основні функції: вона дозволяє вам отримувати доступ та оновлювати подані справи в режимі реального часу, а також дозволяє дистанційно брати участь у судовому провадженні. Крім того, система дозволяє сторонам подавати докази та документи в цифровому вигляді.

Правове регулювання використання технології штучного інтелекту в юсудді базується на наступних документах. До них відносяться, по-перше, Етична хартія використання штучного інтелекту в судових системах та їх середовищі, прийнята Європейською комісією з ефективності правосуддя (CEPEJ) 3 грудня 2018 року [9]. Цей документ містить п'ять основних принципів використання штучного інтелекту в правосудді: принцип поваги до основних прав (ШІ не повинен заважати здійсненню права на доступ до правосуддя та права на справедливий судовий розгляд); принцип недискримінації; принцип якості та безпеки (дані, завантажені в AI, повинні бути міждисциплінарними, отриманими з сертифікованих джерел і здатними накопичуватися та виконуватися в безпечному середовищі, що забезпечує цілісність та недоторканність системи); принцип прозорості, неупередженості та надійності (повна технічна прозорість ШІ та забезпечення доступу до процесу розробки, відсутність упередженості та можливість зовнішнього аудиту); принцип «під контролем користувача» (забезпечення в будь-який час можливості перегляду судових актів та даних, що використовуються для отримання результату (обов'язкове рішення приймається не ШІ, а суддею), а також гарантування права особи, яка бере участь у справі, на розгляд спору безпосередньо судом).

Таким чином, можна зазначити, що положення цього документу не дозволяють приймати рішення щодо спору виключно ШІ, але передбачають можливість використання ШІ в судочинстві в якості помічника судді.

Наступним документом є Етичні рекомендації щодо надійного штучного інтелекту, затверджені Європейською комісією у 2019 році. Надійний ШІ має три компоненти, які повинні виконуватися протягом усього життєвого циклу системи: 1) він повинен бути законним, відповідати всім чинним законам та правилам; 2) він повинен бути етичним, забезпечуючи дотримання етичних принципів та цінностей, і 3) він повинен бути надійним, як з технічної, так і з соціальної точки зору, оскільки навіть з добрими намірами системи ШІ можуть викликати ненавмисну гармонію. Згідно з положеннями цього документа, основними етичними принципами використання штучного інтелекту є: повага до людської автономії, запобігання заподіяння шкоди, справедливість та поясність.

Крім того, ЄС прийняв Стратегічну програму цифрової Європи як системний компонент фінансової консолідації ЄС на 2021-2027 роки для оцифрування європейського

суспільства та підтримки конкурентоспроможності в інноваційних технологіях, включаючи робототехніку та технології штучного інтелекту [10]. Основною метою цієї програми є стимулювання цифрової трансформації шляхом забезпечення фінансування впровадження нових технологій у найважливіших сферах, кожна з яких має свій власний бюджет, включаючи високопродуктивні обчислення, штучний інтелект, кібербезпеку та довіру, високий рівень цифрової грамотності, впровадження та оптимальне використання цифрової грамотності.

Крім того було прийнято Закон про штучний інтелект (Artificial Intelligence Act [11]). Країни-члени ЄС мають до 2 серпня 2025 року визначити національні компетентні органи, які контролюватимуть застосування правил для систем на основі штучного інтелекту та здійснюватимуть діяльність з нагляду за ринком.

Закон про штучний інтелект має дуже широкий обсяг і сильний екстериторіальний охоплення, оскільки він буде застосовуватися до будь-якої системи штучного інтелекту, що впливає в ЄС, незалежно від місця заснування постачальника. Зокрема, Закон про ШІ застосовуватиметься, коли система ШІ буде розміщена на ринку або введена в експлуатацію в ЄС, коли користувач знаходиться в ЄС або коли вихід використовується в ЄС.

Сам ШІ визначається в дуже широких термінах у Законі про ШІ. Він охоплює будь-яку «машинну систему, розроблену для роботи з різним рівнем автономії, яка може демонструвати адаптивність після розгортання, і яка для явних або неявних цілей виводить з вхідних даних, які вона отримує, як генерувати результати, такі як прогнози, контент, рекомендації або рішення, які можуть впливати на фізичне або віртуальне середовище» [11].

Закон про ШІ розрізняє системи штучного інтелекту та моделі штучного інтелекту загального призначення (GPAI), які є моделями штучного інтелекту, навченими з великою кількістю даних, використовуючи самонагляд у масштабі і які можуть компетентно виконувати широкий спектр різних завдань.

Франція є визнаним лідером у використанні штучного інтелекту в сфері правосуддя серед європейських країн. Зокрема, у Франції у 2017 році була створена система Case Law Analytics, яка дозволяє оцінювати юридичні ризики та моделювати можливі результати судових процесів. Крім того, ця система здатна швидко вибрати найбільш відповідний судовий прецедент для конкретних обставин справи. Подібна програма - Predictice. Однак у французькому законі від 23 березня 2019 року про програмування на 2018–2022 роки та реформу правосуддя [12] передбачено заборону на повністю автоматизоване прийняття рішень, тобто правосуддя може здійснюватися лише суддею-людиною. Таким чином, ці системи можуть використовуватися лише як допоміжний інструмент для аналізу судових документів, вибору норм права та відповідного судового прецеденту.

На основі результатів аналізу зарубіжного досвіду використання ШІ в сфері правосуддя доцільно виділити наступні аспекти:

1. Використання судового штучного інтелекту можливе лише за умови надання гарантій прав та інтересів людини. Таким чином, на етапі розвитку штучного інтелекту необхідно дотримуватися етичних принципів і забезпечувати рівність громадян перед законом. Крім того, особам, які беруть участь у справі, слід надати можливість заперечити проти використання судового ШІ, а право на оскарження рішення, прийнятого судовим ШІ, має бути гарантоване.

2. Доцільно визначити наступні сфери використання штучного інтелекту в правосудді: організаційна сфера діяльності судів (реєстрація справ, формування складу суду, реєстрація тощо); оцінка доказів та встановлення юридично значущих обставин; розгляд справи штучним інтелектом.

3. На основі розуміння ШІ як імітованої (штучно відтвореної) інтелектуальної діяльності людського мислення пропонуються наступні етапи його впровадження в системі національних судів: короткострокова перспектива: впровадження ШІ як помічника судді-людини з певних питань офісної роботи та при розгляді справи по суті (наприклад, ведення протоколу судового засідання) [13]; середньострокова перспектива (5-10 років): дозволить нам розглянути ШІ як суддю-супутника судді-людини, в тому числі з питання оцінки ряду доказів; довгострокова перспектива: можлива заміна судді-людини на ШІ для виконання

певних функцій у здійсненні правосуддя, наприклад, при прийнятті рішень щодо певних категорій спорів, зокрема й справи щодо захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства. На нашу думку, автономне прийняття рішень можливе за таких умов: відсутність оціночних норм, що регулюють спірні правові відносини; претензії сторін базуються на оцифрованих письмових доказах або доказах, отриманих з автоматизованих інформаційних систем; права, обов'язки та відповідальність у сфері захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства чітко визначені в законодавстві.

Використання штучного інтелекту в процесі розгляду справ щодо захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства забезпечить розвиток технологічної юриспруденції з точки зору об'єктивного встановлення правових фактів, а публічне розкриття цифрових алгоритмів для роботи судового ШІ дасть більшу цифрову прозорість судового розгляду та забезпечить прозорість роботи ШІ. Утім варто підкреслити, що новітні технології, що використовують штучний інтелект, повинні використовуватися в судових процесах лише за наявності належного контролю.

Висновки. На сучасному етапі робота штучного інтелекту можлива виключно у поєднанні з суддею-людиною, тобто спільної роботи, керованою людиною. Ми говоримо про об'єднану роботу ШІ в тандемі з суддею-людиною або під її контролем у сфері захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства.

Отже, електронне правосуддя на сучасному етапі розвитку інформаційних технологій перейшло на якісно новий рівень. Традиційний документообіг у паперовій формі активно замінюється документами у цифровому форматі. Запропонований прогноз етапів впровадження ШІ у процес захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства в першу чергу базується на рівні розвитку інформаційних технологій. В даний час ШІ ще не створено, близький до когнітивних здібностей людського мозку, тому необхідно використовувати ШІ в питаннях, які вимагають обробки великої кількості інформації та документів в електронній формі, що забезпечить процедурну економію та скоротить час розгляду спорів щодо захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства завдяки швидкості та точності розрахунків.

Таким чином, доцільно запропонувати наступні напрями удосконалення захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства:

1. Розробка та впровадження ефективної та надійної цифрової інфраструктури: щоб повною мірою скористатися перевагами технологічного розвитку, політичні плани щодо використання штучного інтелекту в судах мають бути зосереджені на побудові ефективної, надійної цифрової інфраструктури

2. Активізація міждисциплінарних досліджень для впровадження процесуальних принципів в процесі захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства у системи штучного інтелекту: алгоритми, що використовуються в системі правосуддя, повинні відповідати правовим принципам, що регулюють діяльність судів. Крім того, системи штучного інтелекту мають бути прозорими та зрозумілими для своїх користувачів. А також, вирішення судових справ у сфері захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства часто вимагає інтерпретаційного судження, врахування ситуаційних змінних, судової практики та необхідності неупередженого зважування різних інтересів. Тому системи штучного інтелекту повинні бути розроблені таким чином, щоб враховувати ці функції. Дуже важливо забезпечити, щоб процесуальні принципи та гнучкість інтерпретації були інтегровані в системи штучного інтелекту для прийняття справедливих, обґрунтованих рішень.

3. Підтримання людського фактору: Акт судочинства в судах не є лише процесуальним, він має глибокий емоційний та психологічний вимір для тих, хто бере в ньому участь. Цифрова трансформація судової системи не повинна призводити до ерозії людського фактору, який є невід'ємною частиною здійснення правосуддя.

4. Забезпечення незалежності в автоматизованому прийнятті рішень (ADM): Автоматизація представляє новий вимір старого принципу незалежності судової влади. ADM у судовій системі, як і людські судді, має бути неупередженим і незалежним від будь-яких зовнішніх факторів. У той час як автоматизовані системи мають значний потенціал у підвищенні ефективності відправлення правосуддя, незалежність систем ADM – їхня здатність приймати рішення без зовнішнього впливу чи упередженості – є фундаментальною для їхньої ролі в демократичній та справедливій правовій системі. Отже, забезпечення незалежності цих систем та її впровадження на технічному, етичному та регуляторному рівнях набуває важливого значення.

5. Оскільки сучасні реалії вимагають від людства все більшого переходу до цифрової епохи та впровадження штучного інтелекту в судові системи, дуже важливо, щоб було дотримано принципів правосуддя, орієнтованого на людину. Не дивлячись на те, що штучний інтелект може підвищити ефективність і допомогти з процедурними завданнями в процесі захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства, він також може поставити під загрозу людські елементи емпатії, розуміння та тонких юридичних тлумачень, які лежать в основі нашої системи правосуддя. Стандартизація може бути корисним інструментом у цьому аспекті: вона може мінімізувати ризики, встановлюючи вимоги до систем штучного інтелекту у сфері захисту права приватної власності в умовах спеціальних правових режимів у порядку адміністративного судочинства.

Список використаних джерел:

1. Marta Gamito Cantero, Giulia Gentile Algorithms, rule of law, and the future of justice: implications in the estonian justice system URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f0a5abdd-7d32-11ee-99ba-01aa75ed71a1/language-en>
2. According to the European Commission's 2020 Digital Economy and Society Index (DESI), Estonia ranks high in digital public services, with an overall score of 70.4 out of 100. European Commission, Digital Economy and Society Index (DESI) 2020, Estonia Country Report.
3. The average length of Estonian court civil proceedings has fallen from 156 days to 99 days in just 5 years URL: <https://e-es-tonia.com/wp-content/uploads/2020mar-facts-a4-v04-e-justice.pdf>
4. Shi C, Sourdin T, Li B. The smart court—a new pathway to justice in China? Int J Court Adm. 2021 URL: <https://doi.org/10.36745/ijca.367>.
5. Susskind R. Online courts and the future of justice. Oxford: University Press; 2019; p. 368.
6. Provisions of the Supreme People's Court on Several Issues Concerning the Trial of Cases by Internet Courts. Court Provisions. 2018. URL: <http://www.court.gov.cn/zixun-xiangqing-116981.html>
7. Brader C. AI technology and the justice system: lords committee report. House of lords library. 2022. URL: <https://lordslibrary.parliament.uk/ai-technology-and-the-justice-system-lords-committee-report/#:%7E:text=The%20report%20was%20published%20on,in%20the%20criminal%20justice%20system>
8. Why do we need to regulate the use of Artificial Intelligence? European Commission. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_21_1683.
9. Ethical charter on the Use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment. Adopted at the 31st plenary meeting of the CEPEJ (Strasbourg, 3–4 December 2018). URL: <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c>.
10. The Digital Europe Programme for the Period 2021–2027. EUR-Lex. 2018. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52018PC0434>.
11. Artificial Intelligence Act URL: <https://artificialintelligenceact.eu/>
12. Laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain union legislative acts. EUR-Lex. 2021. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1623335154975&uri=CELEX%3A52021PC0206>
13. Angwin J, Larson J, Mattu S, Kircher L. Machine bias. In: Ethics of data and analytics. Pro-Publica; 2016. <https://doi.org/10.1201/9781003278290>

